



ימי תשועה, שכבה בוגרת
שיעור 8 - ביקור בממלכה
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי



ב"ה

ביקור בממלכה

ימי תשועה

שכבה בוגרת

הרציונאל

ישנה קבוצת מצוות המכונה בחז"ל "מצוות התלויות בארץ". מצוות אלו ניתנות לקיום רק בארץ ישראל והן קשורות לאדמת הארץ, לעבודת האדמה וליבוליה, ובהן: שמיטה, יובל, תרומות ומעשרות, מעשר, איסור עורלה ונטע רפעי וכן מתנות עניים לסוגיהן.

אולם שמה של קבוצת מצוות זאת אינו נובע רק מסיבה זו, אלא גם מפני שהן מביאות לידי ביטוי את התנאי המוסרי-דתי החל על נחלת הארץ והמשותף לכל המצוות הקשורות לאדמת הארץ - הרעיון שאין לעם ישראל ואף לא למלך - אדנות על הארץ. ארץ ישראל היא ארצו של ה' - "כי לי כל הארץ" (ויקרא כ"ה, כ"ג). ה' הוא שברא את העולם, בחר בארץ ישראל ונתן אותה לעם ישראל - בתנאי שיקיימו בה חיים ראויים של דרך ה', המושתתים על צדק חברתי ומוסר ועל הכרה במקומו של האדם בעולם.

בשיעור זה יחוו התלמידים כיצד המצוות התלויות בארץ גורמות לקיום צדק חברתי וחסד מתוך הבנה שהארץ שייכת לה' ואין לנו אדנות עליה.

המטרות

- התלמידים יכירו את המצוות התלויות בארץ.
- התלמידים יבינו כי קיום המצוות התלויות בארץ מוביל לחיי חברה מוסריים וטובים, לכבוד ולהכרת הטוב לכוהני ולויי העם ולענווה כלפי אדון כל הארץ.

מבנה השיעור

- פתיחה: שם ההצגה: ביקור בממלכה (מליאה)
- שלב א': תמונות מהשדות ומהכרמים שבממלכה (מליאה)
- שלב ב': מפגש עם כהני הממלכה ולווייה (מליאה)
- שלב ג': ה' אדון כל הארץ (מליאה)
- סיכום: אור גדול בוקע מהממלכה (מליאה ועבודה יחידנית)

ההכנות הנדרשות

- יש להכין תמונות (נספח 1 ונספח 2) להצגה בכיתה.
- יש להכין כרטיסי הסבר (נספח 3) להצגה בכיתה.
- יש לצלם את "אור בממלכה" (נספח 4) כמספר תלמידי הכיתה.

מהלך השיעור

פתיחה: שם ההצגה: ביקור בממלכה (מליאה)



ימי תשועה, שכבה בוגרת שיעור 8 - ביקור בממלכה מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי



ב"ה

- **נספר:** לפני שבוע קיבלתי הזמנה להצגה "ביקור בממלכה". אני מאוד אוהבת הצגות ושם ההצגה סקרן אותי, לכן החלטתי ללכת לצפות בהצגה. נכנסתי לאולם. הבמה הייתה מקושטת כעין ממלכה מטופחת ומיוחדת. היו בה שדות ועצי פרי, הרים, נחלים ונופים מדהימים. בכניסה לממלכה הוצב שער מפואר. על הבמה הבחנתי בנער פוסע לאט לאורך הבמה, בוחן את הממלכה מצד אל צד.
- לפתע יצא לקראתו אדם זקן בעל זקן ארוך ופנים מאירות וקיבל את פניו בשמחה:
"שלום, ברוך בואך אל הממלכה!"
"שלום", ענה הילד, "האם אוכל להיכנס פנימה?"
"ודאי", ענה הזקן "בוא איתי".
- הזקן התחיל לפסוע לכיוון השער. כשהתקרבו, עצר ואמר:
"נערי החביב, לפני שניכנס ברצוני לספר לך דבר חשוב: דע לך כי בשל מעלתה של ממלכה זו ישנם דרכי התנהגות המיוחדים רק לה. אם תרצה להכירם, אוכל להראותם לך ולהסביר מעט".
הנער הביט בזקן במבט שואל, והזקן המשיך:
"האם תרצה להיכנס?"
"בוודאי", ענה הנער.
שער הממלכה נפתח והשניים צעדו פנימה.
- **נשאל:** מה לדעתכם הסביר הזקן לנער? מה הראה לו? (נאזין לתשובות)
- **נאמר** שבהמשך נראה תמונות אחדות מההצגה וננסה להרגיש מה מיוחד בממלכה הזו ומה לימד הזקן את הנער.

שלב א': תמונות מהשדות ומהכרמים שבממלכה (מליאה)

- **נכתוב** על הלוח את המילים הבאות: קטל / חשכה / אפה / טרף / לולעות (שמות המצוות התלויות בארץ באותיות מבלבלות)
- **נציג** בפני הכיתה תמונה 1 (נספח 2), תמונת מצוות לקט.
- **נשאל:** מה רואים בתמונה?
- **נספר:** הנער עבר את השער והנה הוא בשדה חיטה. יהודי קצר את התבואה וליקט בערמות. בשעת הקצירה נפלו מידי שתי שיבולים, אך היהודי לא התכופף להרימן. הוא המשיך ללקט ולאסוף שיבולי חיטה. הנער התפלא ואמר לזקן: "יהודי זה וודאי עשיר גדול הוא, הוא אינו טורח להרים את השיבולים שנפלו ארצה! כלום אין הוא יודע שכל שיבולת היא חשובה? אולי הוא לא שם לב? אלך ברשותך ואלקט עבורו את השיבולים". הזקן עצר את הנער ואמר ברוך: "חכה נערי, עוד נכונו לך הפתעות רבות בממלכה. הבה נמשיך בטיול".
- **נשאל:** מה שם המצווה? ונחפש אותה על הלוח.
- **נציג** תמונה מספר 2, תמונת מצוות שכחה, ותמונה מספר 3, תמונת מצוות פאה (נספח 2).
- **נשאל:** מה רואים בתמונות?
- **נספר:** הנער הלך אחר הזקן. לפתע כאילו נעלם שדה החיטה. היהודי קצר את כל החיטה פרט לאלומה אחת שעמדה במרכז השדה. צחק הנער ואמר: "בעל השדה שכחן גדול. הפעם השאיר



ימי תשועה, שכבה בוגרת שיעור 8 - ביקור בממלכה מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי



ב"ה

בשדה אלומת שיבולים של ממש! אלך ואשיב לו את החיטים, וודאי יודה לי מאוד". לפתע שם לב שגם בקצה השדה מונחת אלומה. צחק הנער בקול גדול ואמר: "אלך ואקיים מצוות השבת אבידה" אך הזקן נענע בראשו לשלילה וסימן לו להמשיך בטיול.

- נשאל: מה שם המצוות? ונסמן אותן על הלוח.
- נשאל: מדוע לדעתכם עצר הזקן את הנער בכל שלושת הפעמים? האם אכן היהודי הוא אדם עשיר שלא אכפת לו מחלק מהתבואה שלו כפי שחשב הנער?
- נאמר שהתורה מצווה על מצוות אלו (לקט, שכחה, ופאה). מדוע? נסביר שמצוות לקט היא בשתי שיבולים, אך אם נפלו יחד שלוש שיבולים ויותר אין חיוב להשאירן בשדה.
- נציג זו לצד זו את תמונה מספר 4, תמונת מצוות פרט ותמונה מספר 5, תמונת מצוות עוללות.
- נשווה בן התמונות ונשאל: מה המצווה בכל אחת מהתמונות?
- נקרא את ההגדרות:
 - פרט: ענבים בודדים שנשרו בשעת הבציר.
 - עוללות: אשכולות ענבים בודדים שלא נבצרו.
- נבקש מהתלמידים להסביר: מדוע ציוותה התורה על המצוות הללו?
- נאמר: התורה מחנכת את בעל השדה או הכרם שידאג לעניים שבעם, לאלו שאין להם תבואה. אדם שנותן משלו לאחר מבין שבעצם הכול שייך לה', הארץ של ה'. המצווה מחנכת אותנו להיות טובים ולדאוג למי שאין לו.
- שאלה להעשרה: מי ליקטה ממתנות עניים והחיתה גם את חמותה? בשדה של מי ליקטה? (רות, ליקטה בשדה בועז).

שלב ב': מפגש עם כהני הממלכה ולווייה (מליאה)

- נמשיך ונספר: הנער היה נרגש מאוד מהדברים החדשים שראה: ממלכה שלמה מאמינה במעלתה, ומשום כך אנשיה מקפידים על כללים מיוחדים כל כך, כללים של נתינה ושל אכפתיות. "איזה יופי של ממלכה", חשב לעצמו.
- הנער והזקן המשיכו לפסוע ברחבי הממלכה. לפתע הבחינו בבית מפואר. כשהתקרבו הרגיש הנער הרגשה נפלאה. בתוך הבית ובחצר עבדו חשובי הממלכה, הכוהנים (שהיו גם משרתיו של המלך) "זהו וודאי בית המלך", חשב הנער והשתחוה ארצה. בפתח החצר עמדו יהודים עם פירות על שכמם. הנער לא הבין: מדוע מביאים אנשים אלו את פירותיהם לכאן?
- "יודע אתה", אמר הזקן "פעמים, בשל הקדושה שבפירות אנו חייבים להביאם לכאן, למקום הקדוש ביותר בממלכה, לתת אותם לאנשים קדושים ולהקפיד כי יאכלו בקדושה".
- "ומה כל זה קשור למעלתה של הממלכה?" שאל הנער. "אינני מבין מדוע מביאים יהודים אלו פירותיהם לכהן? מדוע שלא יקטפו הכוהנים פירות מנחלתם? אנשים קדושים אלו אינם נראים עניים כלל וכלל!"
- נאמר: נסו לענות לנער על שאלתו.
- נסביר כי לכוהנים אין נחלה. תפקידם הוא לעבוד בבית המקדש ולכפר על עוונות העם על ידי הקרבת קרבנות, הדלקת המנורה ועוד. הכוהנים עבדו בעבודה רוחנית, תפקידם היה ללמד



ימי תשועה, שכבה בוגרת שיעור 8 - ביקור בממלכה מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי



ב"ה

את העם תורה ולקרב אותם לה'. אם לכוהנים היו דאגות של פרנסה וטרדות של חקלאי לא היה להם פנאי לעבוד את ה' ולהיות שליחים של העם, לכן ציוותה התורה לתת לכוהנים מתנות כהונה, הנקראות "תרומות".

- נמשיך בסיפור: הנער התקרב מעט לבית המפואר ולפתע שמע מנגינה מופלאה ושיר עדין. "אלה קולות שירת הלויים", לחש הזקן. הם האזינו יחד לשירת הקסם. הנער הביט בזקן ואמר: "אני משער כי גם ללויים נותנים אתם מעשר. גם להם יש תפקיד חשוב, הלא כן?" "אכן כן", אמר הזקן. "הלויים הם גם מנגנים וגם שוערים, שומרים בשער. להם נותנים מעשרות".
- נתלה על הלוח במעורבב את התמונות מנספח 3 - ביכורים, מעשר ראשון, תרומה, תרומת מעשר וחלה.
- נזמין מתנדבים ללוח. נחלק לכל תלמיד שניגש כרטיס הסבר. התלמיד יקרא את ההסבר בפני הכיתה ויצמיד אותו לתמונה המתאימה לו.
- נבקש ממתנדב נוסף למיין ולכתוב בצד כל תמונה מה שייך לכהן ומה ללוי.

שלב ג': ה' אדון כל הארץ (מליאה)

- נמשיך בסיפור: הנער היה נפעם ונרגש מכל מה שראה. "איזו ממלכה מופלאה!" חשב. הבית המפואר והקדוש השאיר בו רושם עז. במיוחד התרגש מהעם השוכן בממלכה, עם המכבד את כוהניו ולווי ומוקיר להם טובה. הנער והזקן המשיכו ללכת ולפתע עמדו בתוך מטע תפוחים. המטע היה ריק מאדם, איש לא עבד בו, אך העצים היו עמוסי פירות. "מדוע איש אינו עובד במטע? הסתקרן הנער. "האם לבעל המטע לא אכפת מהמטע שלו?" "ברוך הבא לשנת השמיטה", אמר הזקן וחייד.
- נשאל: מהי שנת שמיטה? מה מצווים לעשות בשנה זו? מדוע לדעתכם ציוותה התורה על שנת השמיטה? (נאזין לתשובות)
- נמשיך: הסביר הזקן לנער: "לממלכה זו יש מלך. מלך רם ונישא, טוב ומטיב. כל השדות, הכרמים והמטעים הם שלו, וכדי שלא ישכחו בני הממלכה של מי הארץ מצווה אותם המלך לשמוט את חלקותיהם פעם בשבע שנים, לא לעבוד ולהפקיר את הפירות לכל בני הממלכה". הנער היה נבוך ומבולבל. "אינני מבין מה יעשו בני הממלכה החקלאים בשנה השביעית? האם ישבו בבטלה? וממה יתפרנסו? ומה יאכלו בשנה השביעית ללא העבודה?"
- נשאל: מה לדעתכם ענה הזקן?
- נמשיך: "בשנה זו חפץ המלך שישבו בני הממלכה בנחת ויעסקו בתורה. המלך אינו חפץ בעם שכל חייו משועבד לכספו ולשדותיו. בני הממלכה זוכרים תמיד למי שייך הכול והדבר ממלא אותם בענווה. הם מבינים שכל מה שיש להם הוא מהמלך. ובאשר לשאלתך מה יאכלו? אל דאגה, המלך הבטיח ברכה משלושת – מי ששומר את שנת השמיטה זוכה בשנה השישית ליבול שמספיק ברוח גם לשנה השביעית והשמינית. "אם כן, תפוחים אלה הם הפקר!" שמח הנער שריח התפוחים עלה באפו. הוא קטף תפוח אדום ועסיסי, ברך את המלך הטוב ואכל בהנאה. אכן ממלכה מיוחדת במינה.



ימי תשועה, שכבה בוגרת
שיעור 8 - ביקור בממלכה
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

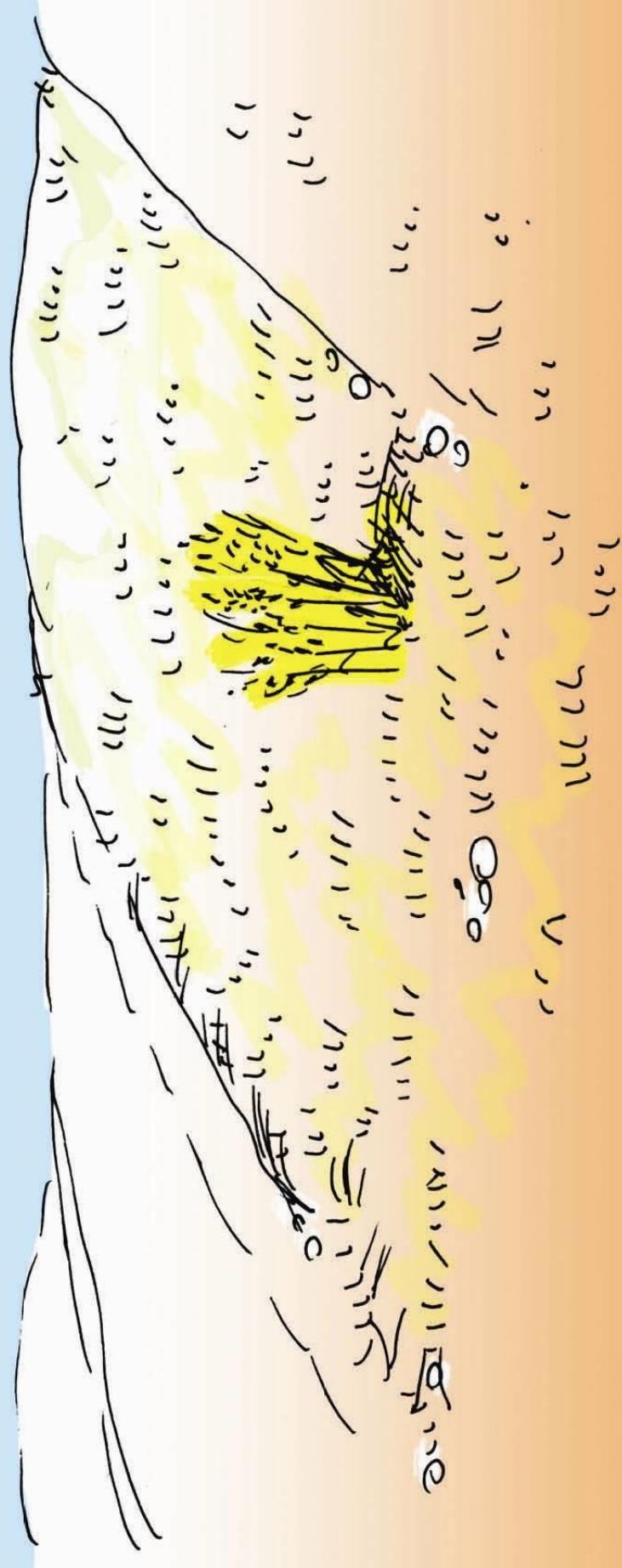


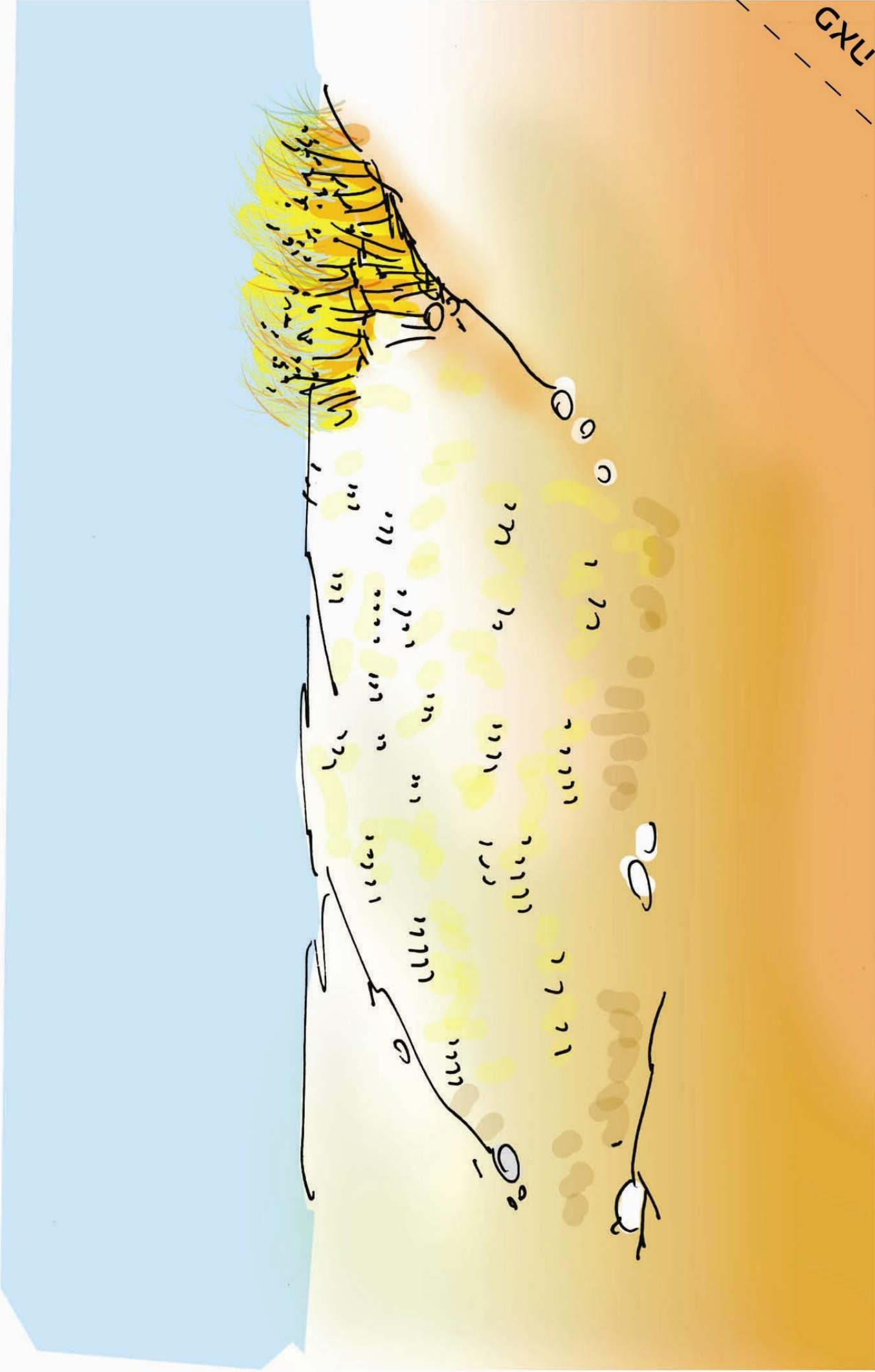
ב"ה

סיכום: אור גדול בוקע מהממלכה (מליאה ועבודה יחידנית)

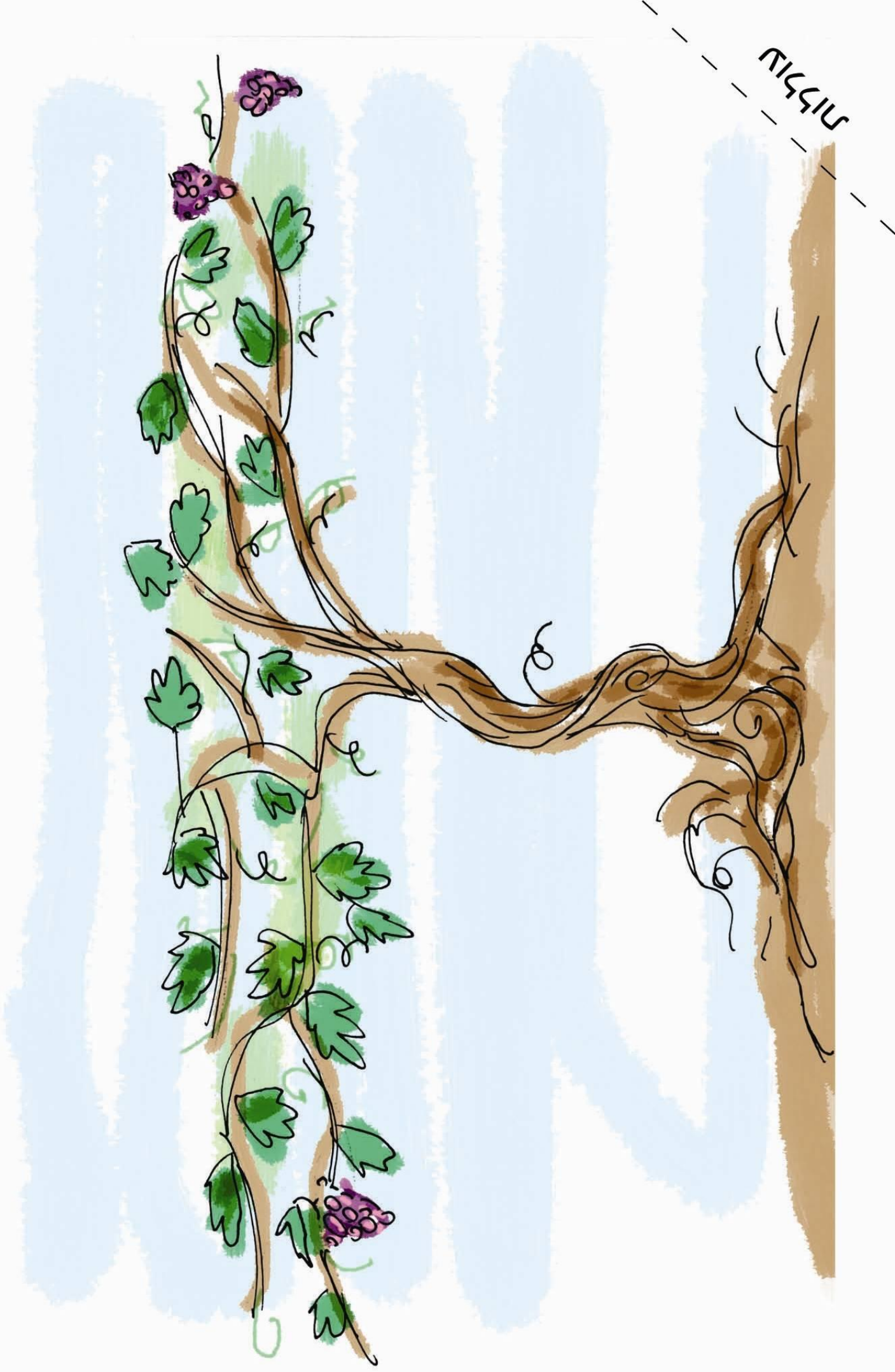
- נוודא שכולם הבינו את הסמלים בהצגה:
 - ממלכה = ארץ ישראל.
 - הדברים שפגשו בסיור = יהודים מקיימים מצוות התלויות בארץ.
 - המלך = הקב"ה.
 - הבית המפואר = בית המקדש.
- נתאר לתלמידים את המערכה האחרונה של ההצגה: פתאום עלה אור גדול מהבמה ובבת אחת עלו על מסך גדול כל התמונות שפגשו בהצגה: תמונות השדות ותמונות הבית המפואר, והכול האיר באור חזק מאד שהתפשט אל מחוץ לתפאורה והאיר את כל האולם.
- נשאל: מה רצה הבימאי להמחיש באור החזק שבקע מהממלכה? (נאזין לתשובות)
- נכתוב על הלוח: "אור לגויים".
- נסביר שכשעם ישראל חי בממלכה בדרך של חסד, של כבוד ושל ענווה הוא מפיץ אור גדול לכל העולם. כל העולם למד איך ראוי להתנהג וכך כל העולם נהיה טוב יותר ומתוקן יותר.
- נחלק לכל תלמיד "תוכנית ההצגה" (נספח 4). כל תלמיד יבחר מצווה אחת מתוך המצוות התלויות בארץ שלמדנו ויכתוב את האור שבמצווה - כלומר כיצד היא מיטיבה, עם מי היא מיטיבה, למה היא מחנכת?
- נתלה את התוצרים והתמונות בסביבת הלמידה.







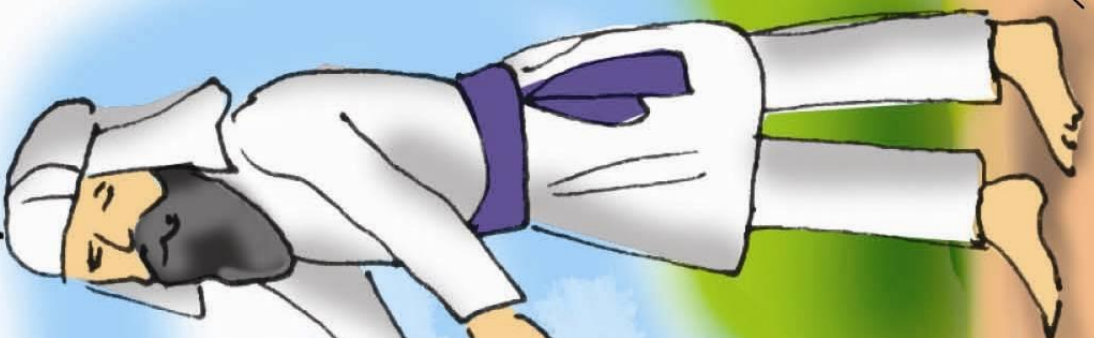








למלא את הבור



מלך



ילד



פלאש



ביכורים - פירות משבעת המינים הניתנים לכהן.

חלה - חלק מבצק הניתן לכהן.

תרומה - אדם מפריש חלק מהתבואה ומביא לכהן מהתורה לא קבעו כמה להפריש חכמים קבעו 40/1 זו מידה טובה. יכול שלא הופרשה ממנו תרומה נקרא טבל.

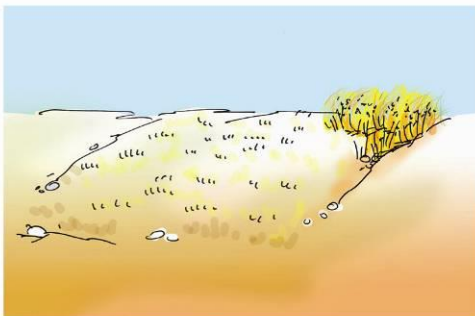
מעשר ראשון - אחרי שהפרישו לכהן תרומה מפריש עשירית מכל מה שנשאר ללוי.

תרומת מעשר - הלוי מפריש מהמעשר שקיבל ונותן לכהן.

"מוזמנים לארמון"

הצגה בנושא המצוות התלויות בארץ

מערכה א': מתנות עניים



שם המצוה: _____



שם המצוה: _____



שם המצוה: _____

מערכה ב': מתנות כהונה ולוויה



שם המצוה: _____



שם המצוה: _____



שם המצוה: _____

מערכה ג': שמיטה



שם המצוה: _____

בחר מצווה אחת מתוך המצוות התלויות בארץ שלמדנו וכתוב כיצד קיום המצווה מאיר את הממלכה:
